

เมื่อ พ.ศ.2442 เจียวพวกหนึ่ง มี
 พญาศรีสองเมือง เป็นหัวหน้า กับ
 สล่าหวิ สล่าทุ เมืองอ้อด กับพวก
 ได้ยกไพร่พลเข้าโจมตีเมืองเชียงแสน แต่
 พระยาราชเดชดำรงเจ้าเมืองกับญาติพี่น้อง
 คุมกำลังเข้าต่อสู้ป้องกันเมืองอย่างเข้มแข็ง
 เจียวหักเอาเมืองไม่ได้ ก็แตกพ่ายไป

พ.ศ.2443 พวกเจียวชุดเดิมนั้น ได้
 ยกเข้าตีปล้นเอาเมืองเชียงแสนอีก คราวนี้
 พวกชาวเมืองไม่ทันรู้ตัวก็เสียที่ พวกเจียว
 เข้าเมืองได้ เอาไฟเผาที่ทำการรัฐบาล และ
 บ้านเรือนราษฎรเสียหายเป็นอันมาก

เมื่อเจียวตีปล้นเอาเมืองเชียงแสน
 ได้ก็ยกไปตีปล้นเมืองเชียงราย หวังจะยึดเอา
 เมืองเชียงแสนอีกแต่บังเอิญชาวเมืองรู้ข่าว
 คึกกล่งหน้า จึงช่วยกันต่อสู้ป้องกันเมือง
 อย่างเหนียวแน่น จนเจียวตีปล้นเอาเมืองไม่
 ได้ จึงพากันล่าถอยไป ต่อมาก็มีเจ้าบุรีเป็น
 หัวหน้ายกกำลังทหาร มาตีเอาเมืองเชียงแสน
 คืนจากพวกเจียวได้

สารคดี พะเยา

รำลึก.....กองกำกับการตำรวจภูธร
 จังหวัดพะเยา, กองกำกับการตำรวจตระเวน
 ชายแดนที่ 32 ค่ายพญาจำเมือง กอง
 บังคับการจังหวัดทหารบกพะเยา และ
 องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา จัดพิธีรำลึก
 ถึงคุณงามความดีของ ร้อยเอกเอช.เอ็ม.
 เย็นเซน ผู้เสียสละปราบกบฏเจียว.

กับคัมภีร์เช่นวีรบุรุษผู้กล้าหาญ

ปราบกบฏเจียวเมืองพะเยา

พ.ศ.2444 เมืองเชียงแสนก็ถูกเจียว
 ตีปล้นอีก เจียวชื่อสล่าทุ เมืองอ้อด กับสล่า
 ป็อก เป็นหัวหน้าคุมกันเข้าตีจะเอาเมือง
 เชียงแสน ชาวเมืองได้ต่อสู้ป้องกันเมืองอย่าง
 แข็งแรง และสามารถใช้อาวุธปืนยิงสล่าทุ
 เมืองอ้อด และสล่าป็อกตาย เมื่อพวกเจียว
 ขาดหัวหน้าก็เลยพ่ายแพ้แก่ชาวเมืองไป

ชาวเจียวก่อการร้ายเที่ยวตีปล้นเอา
 เมืองต่างๆเหล่านี้ ทำให้นายร้อยเอก เอช.เอ็ม.
 เย็นเซน ได้วางกำลังป้องกันเมืองนครลำปาง
 อย่างเข้มแข็ง และคอยเอาใจใส่ตรวจตรา
 ด้วยตนเองมิได้ขาด การกระทำดังนี้ทำให้
 เจ้าบุญอุบาทว์วงศ์มานิต เจ้าผู้ครองนครลำปาง
 ให้ความเชื่อถือ และชาวเมืองทั้งหลายก็รัก
 ใคร่นิยมในตัวด้วยเป็นอันมาก

สำหรับนายร้อยเอก เอช.เอ็ม.
 เย็นเซน มีชาติกำเนิดเป็นชาวเดนมาร์ก เกิด
 ในประเทศเดนมาร์ก เมื่อปี พ.ศ.2421 ใน
 ตระกูลเย็นเซน เมื่อศึกษาเล่าเรียนจบใน
 วิชาสามัญแล้ว ก็ได้เข้าศึกษาต่อในโรงเรียน
 นายร้อยทหารบกประเทศเดนมาร์ก ก่อนจบ
 การศึกษาได้ทราบว่า ประเทศไทยต้องการ
 จ้างชาวเดนมาร์ก มารับราชการเป็นนาย
 ตำรวจภูธรในขณะนั้น เจ้ากรมตำรวจภูธร
 ของไทยเป็นชาวเดนมาร์ก จึงได้แสดงความ
 จานงที่จะขอเข้ามาประกอบอาชีพเป็นนาย
 ตำรวจภูธรของไทย พอจบการศึกษา ก็เดินทาง
 มายังประเทศไทยทันที กรมตำรวจภูธร
 รับตัวเข้ารับราชการให้มียศเป็นนายร้อยเอก
 ตำรวจ (สมัยนั้นยศตำรวจใช้ยศอย่างทหารบก)
 ทำหน้าที่เป็นครูตำรวจภูธร และผู้ตรวจ
 ราชการตำรวจภูธรมณฑลพายัพ มีสำนักงาน
 ประจำอยู่ที่เมืองนครเชียงใหม่ เมื่อรับ
 ราชการครบหนึ่งปี ทางราชการก็เลื่อนยศให้
 เป็นนายร้อยเอก ตำรวจนายร้อยเอก เอช.เอ็ม.
 เย็นเซน ยังไม่ได้แต่งงาน ยังเป็นโสด ญาติ
 พี่น้องที่มีอยู่ก็มีแต่มารดา ซึ่งเป็นคนชรา
 พำนักอยู่ในประเทศเดนมาร์กแต่ผู้เดียว

เมื่อนายร้อยเอก เอช.เอ็ม.เย็นเซน
 ได้ถึงแก่กรรม เพราะการปฏิบัติหน้าที่
 ราชการเจ้ากรมตำรวจภูธร จึงได้รวบรวม
 ประวัติไปกราบบังคมทูล เสนอต่อเสนาบดี

ร้อยเอก เอช.เอ็ม.เย็นเซน
 ผู้เสียสละชาวเดนมาร์ก

ทานบำนาญ ให้แก่มารดา โดยชี้แจงให้ทราบว่
 นายร้อยเอก เอช.เอ็ม.เย็นเซน ได้รับพระ-
 ราชทานเงินเดือนเหมือนอย่างชาวยุโรป ทั้ง
 หลาย คือ เดือนละ 500 บาท

ณ ตรงที่ฝั่งศพ นายร้อยเอก เอช.
 เอ็ม.เย็นเซน ที่สุสานในคริสตศาสนาที่เมือง
 นครลำปาง ที่เหนือหลุมฝั่งศพ ได้มีหลัก
 ศิลจารึกของทางราชการทำไว้ เพื่อให้เป็นที่
 ทราบทั่วถึงกันว่าเป็นศพของผู้ใดนั้น กาล
 เวลาล่วงมานับได้ 43 ปี สุสานแห่งนี้ได้ปิด
 เพื่อทำประโยชน์อย่างอื่น นาย อี.ดับบลิว.
 ฮัดจิลัน กงสุลอังกฤษประจำจังหวัดเชียงใหม่
 ได้เคลื่อนย้ายแท่งศิลจารึกเหนือหลุมฝั่งศพ
 ไปไว้ยังสุสานชนในคริสตศาสนา ที่เมือง
 เชียงใหม่ ดังนั้นที่เมืองลำปาง จึงไม่อาจทราบ
 ว่าที่ฝั่งศพเดิมอยู่ตรง ณ ที่ใด และที่บ้านแม่กา
 ห้วยเกียง แขวงเมืองพะเยา ซึ่งทุกวันนี้เป็น
 เขตในอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
 ตรงจุดที่นายร้อยเอก เอช.เอ็ม.เย็นเซน ถูก
 ยิงล้มลงไปสิ้นชีวิตบริเวณโดยรอบ น่าเชื่อว่า
 เจ้าบุญอุบาทว์ วงศ์มานิต เจ้าผู้ครองนคร
 ลำปาง ได้สงวนที่ดินไว้ประมาณ 1,600
 ตารางวา เข้าใจว่าเพื่อเตรียมไว้ทำอนุสรณ์ให้
 แต่จะเนื่องจากอะไร ไม่อาจคาดคะเนได้ การ
 จัดสร้างอนุสรณ์จึงไม่ปรากฏขึ้น คงมีแต่
 หลุมเล็กๆหลุมหนึ่ง มีไม้สักปักไว้พอเป็นที่
 สังเกต ซึ่งชาวบ้านในแถบนั้น ได้รับคำบอก
 เล่าต่อๆกันมาว่าเป็นสถานที่ซึ่งตำรวจฝรั่งถูก
 เจียวยิงตาย

เมื่อนานเข้า สถานการณ์บ้านเมือง

ก็ถูกราชกรรกล้าเข้ามาและเมื่อมีการตัด
 ถนนพหลโยธิน ซึ่งสงวนแห่งนี้ถูกตัดเป็น
 ถนนผ่านเข้ามา จนเหลือที่ดินประมาณ 152
 ตารางวา และตรงหลุมที่มีไม้สักไว้ก็อยู่ตรง
 โหล่งถนนพอดี

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประมาณ
 10 ปี ท่าน พ.ต.อ.จ. สุวรรณมณี รอง
 ผู้บังคับการตำรวจภูธรเขต 5 (ลำปาง)
 เมื่อครั้งรับราชการ เป็นผู้กำกับตำรวจภูธร
 จังหวัดเชียงราย ได้มาตรวจราชการที่สถานี
 ตำรวจภูธรอำเภอเมืองพะเยา โดยในขณะนั้น
 พะเยายังขึ้นอยู่กับจังหวัดเชียงราย ได้มา
 พบสถานที่นี้เข้า จึงได้ศึกษาเรื่องราวความ
 เป็นมาแต่ดั้งเดิม ก็เกิดความคิดที่อยากจะให้
 ทางราชการจัดสร้างอนุสรณ์แก่ นายร้อยเอก
 เอช.เอ็ม.เย็นเซน จึงเสนอความคิดอันนี้
 ผ่านผู้บังคับบัญชาไปตามลำดับขั้นจนถึงกรม
 ตำรวจ แต่มิได้รับการสนองตอบ

ถึง พ.ศ.2513 ผู้เขียนได้ไปรับ
 ราชการเป็นผู้บังคับการตำรวจภูธรเขต 5
 (ลำปาง) ก็ได้พบเรื่องนี้ และก็คิดว่า ถ้าจะ
 ให้ทางราชการจัดสร้างแล้ว ก็ต้องสิ้นเปลือง
 งบประมาณ และจะเอาเงินจากที่ใดมาจัดการ
 เพราะเหตุการณ์ก็ล่วงเลยมาเกือบ 70 ปี
 จนคนทั้งหลายที่ทราบเหตุการณ์ก็สิ้นชีวิตไป
 หหมดแล้ว ญาติพี่น้องของผู้ตายก็ไม่มี ดังนั้น
 ถ้าจะจัดทำขึ้นเองก็คงไม่เสียหายอะไร เพราะ
 พื้นที่ก็ยังมีอยู่ และหากไม่ทำขึ้นแล้ว พื้นที่
 ก็คงจะถูกกรรกล้าไปหมด ดังนั้นจึงได้ขอแรง
 ตำรวจที่มีฝีมือในทางช่างมาช่วยกันจัดทำ
 อนุสรณ์ขึ้น โดยหาวัสดุในพื้นที่การจัดทำ
 ค่อยทำเรื่อยๆไปตามแต่เวลาจะอำนวยในที่สุด
 อนุสรณ์นายร้อยเอก เอช.เอ็ม.เย็นเซน ก็
 สำเร็จ

ในการทำพิธีเปิด ได้มีนิมนต์พระสงฆ์
 จากเมืองพะเยา มาทำพิธี เมื่อสวดเสร็จ
 แล้วก็ถวายภัตตาหารเพล แล้วบังสุกุล รับ
 เครื่องไทยทาน เสร็จเรียบร้อยไปตั้งแต่วันที่
 14 ตุลาคม พ.ศ.2515 นับเป็นเวลาจาก
 วันที่นายร้อยเอก เอช.เอ็ม.เย็นเซน เสียชีวิตได้
 70 ปีพอดี เช่นเดียวกัน หากนับกาลเวลา
 มาถึงปัจจุบันนี้ครบ 100 ปี พอดีเช่นกัน

ดังนั้นกองกำกับการตำรวจภูธร
 จังหวัดพะเยา กองกำกับการตำรวจตระเวน